

СЪКРОВИЩА С ЕВРОПЕЙСКИ МОНЕТИ ОТ КЮСТЕНДИЛСКО

АНДРЕЙ ТОНЕВ

Целта на настоящата публикация е да направи преглед на монетните съкровища, съдържащи западноевропейски монети от района на Кюстендилско. Тъй като за малко от тях има съобщения в бюлетините за колективни монетни находки, те ще бъдат обнародвани за пръв път.¹

Най-ранните находки включват в себе си матапани на Венеция. Това са находките от Граница², която включва матапани на: Раниери Зено (1253-1268), Лоренцо Тиеполо (1268-1279), Якопо Контарини (1279-1280), Джовани Дандоло (1280-1289), Пиетро Градониго (1289-1311), Джовани Соранцо (1312-1328), Франческо Дандоло (1329-1339).³

Друго съкровище, също от Кюстендилско, но с неустановено местонамиране включва в себе си монети на сръбския крал Стефан Урош III и венециански матапани на дожите Лоренцо Тиеполо, Джовани Контарини и Пиетро Градониго. Като вероятно време на укриване на това съкровище са предложени годините 1330-1340.⁴

Особен интерес представлява съкровището от с. Вуково, което е съдържало венециански монети и грошове на Ив. Александър с Михаил. Това съкровище е съдържало около 200 бр. венециански матапани и още толкова български монети, но за съжаление е разпиляно от намирвачите.⁵

Друга находка, от която успяхме да запазим 38 бр. монети, произхожда от с. Невестино, Кюстендилско.⁶ Всички 38 бр. са матапани на Венеция, сечени при дожите: Раниери Зено – 3 бр., Джовани Дандоло – 3 бр., Пиетро Градониго – 12 бр., Джовани Соранцо – 14 бр., Франческо Дандоло – 5 бр., Доменико Контарини – 1 бр. Както е видно, тази находка съдържа монети от средата на XIII – до края на 17 век.

Следващата находка, която включва монети на Венеция, също от Кюстендилско, е без точно местонамиране. От нея след разпиляването ѝ са запазени 13 бр. матапани, които са в процес на обработка.⁷

Интересна находка, съдържаща европейски монети, е тази от Тимин дол, Кюстендилско. Тя включва в състава си унгарски грошове, грошове на полските владетели Густав Адолф Ваза (1621-1632), Кристина Августа Ваза (1632-1654), на шведския крал Карл XI (1660-1697) и др., както и няколко османски акчета.⁸

Съкровището от с. Ръждавица, Кюстендилско, включва в себе си монети на 13 княжества и държави, в това число: лъовенталери на Белгийска конфедерация – 3 екз., дукати на Венеция – 2 бр., четвъртталери на княжество Монако – 2 бр., силно орязана монета от 2 реала на Испания, паоло на Ватикана – 1 бр., сребърни луйджино на Франция – 3 бр., луйджино на княжество Домб – 2 екз., 2 бр. австрийски сребърни монети, съответно от 15 и 10 крайцера, монети на Неапол и херцогство Урбино по 1 бр., монети на Полско-Литовското княжество – 5 бр., монети на република Рагуза – 4 екз. и 2 монети на Османската империя.⁹

Една находка от с. Граница, запазена в цялост и състояща се предимно от турски монети, включва в себе си и талери на Австрия от императорите Йосиф I и Фердинанд II, полуталер на Карл VI от 1726 г., 2 бр. талери на Карл VI от 1728 г., матапан на Доменико Контарини, дукат на дожа Джовани Корнери (1709-1722), талер на Козма III от 1699, както и 3 бр. талери на Белгийската конфедерация с дата на отсичане 1618 г.¹⁰

Една от най-интересните находки от Кюстендилско, съдържащи монети на европейски владетели е тази от с. Полетинци. Тя е енвентирана под № 1917 – 2044 във фонда на РИМ – Кюстендил. В нея участват 8 бр. талери на Белгийската конфедерация с дати на отсичане 1616, 1682, 1637, 1674, 1647, 1655 и са от градовете Кампен и Гелдерн. Австрия е представена с 4 бр. талери на имп. Фердинанд II и Матиас I. Полският владетел Сигизмунд III е представен с 4 бр. четвърт талери с дата на отсичане 1623 и 1624 и 2 бр. силно изтрити тройни гроша. В находката се намира и грош на Рагуза също силно изтрит и отчупен. Останалите монети са 109 бр. турски акчета, голяма част от които са пробити и вероятно са имали и вторично предназначение като накит. Вероятното трезориране на тази находка е в последното десетилетие на 17 в. по време на Австро-турските войни.

Друга находка е тази, намерена между селата Ресилово и Крайници през 1979 г. и откупена за музея в гр. Кюстендил. Тя съдържа 128 бр. монети, инвентирани от № 1759 до № 1886 вкл.

Монети на Австрия: талери 14 бр. на императорите Карол I – 2 бр. с години на отсичане 1584 и 1578, Фердинанд I – 9 бр. с години на отсичане 1559, Максимилиан II – 3 бр., с години на отсичане 1568, 1574, 1615; Рудолф II – 1 бр. – 1598; половин талер на Матиас I – 1617, четвърт талер на Рудолф II – 1603.

Монети на Тоскана: талери на Козма II – 4 бр. с години на отсичане 1609, 1611, 1618, 1619, талер на Фердинанд I – 1 бр. с години на отсичане 1667. Монети на Белгийската конфедерация, талери на Холандия – 5 бр., като само на един от тях се чете година на отсичане – 1697, талер на гр. Кампен и гр. Давентер с непълна година на отсичане 16.8.

Монета на Трансилвания: талер на принц Сигизмунд Батори с година на отсичане 1597.

В находката са представени и монети, сечени в Американските владения на Испания, грубо сечени – 58 бр. – втората половина на 16 в.

Монети на Франция: Полуталери – 3 бр. на Хенри III, година на отсичане 1578, четвъртталери на Хенри III – 2 бр. и Хенри IV – 10 бр., Людовик XIII – 2 бр. Тези монети с по-дребен номинал са силно изтрити от дълговременна циркулация на пазара. Находката съдържа още няколко силно изтрити монети, а именно: троен грош на Сигизмунд Батори – 1 бр., Полски тройни грошове на Сигизмунд III – 3 бр. както и 1/4 талери на Саксония – 2 бр., Австрия – 1 бр. и Венеция – 1 бр.

Тези находки илюстрират оживената търговия и монетно обръщение през XIV-XVII в. по долината на р. Струма и заедно с други находки от съседни региони представят присъствието на монетите на почти всички европейски държави на пазарите по нашите земи.¹¹

Б Е Л Е Ж К И

¹ Бюлетините предоставят сведения само за една находка от с. Граница.

² Прокопов, И., Янев, Я. Съкровища от венециански сребърни монети край с. Граница, Кюстендилски окръг. Нумизматика, XVI, 1982.

³ В последните няколко месеца успяхме да издирим още няколко монети от това съкровище, които ще променят представата за него.

⁴ Ракова, С. Находки на средновековни венециански монети от България. Нумизматика, кн. 3/1984.

⁵ Пак там.

⁶ Тонев, А. Западноевропейски монети от района на с. Невестино. Под печат.

⁷ Монетите са откупени от Фондация "Пауталия" и в момента се обработват за фонда на РИМ – Кюстендил.

⁸ Тонев, А. Част от колективна находка от европейски монети XVII в. ИИМКн, IX, под печат.

⁹ Тонев, А. Колективна находка от западноевропейски монети от разкопките на обект "Калето" при с. Ръждавица. ИИМКн, I, 1989, с. 323.

¹⁰ Григорова, К. Монетни съкровища от София и Софийско. Известия на българските музеи. С., 1971, с. 43 и посочената там литература.

¹¹ Находката е открита през 1967 г. по време на изкопни работи в селото.

A HOARD OF EUROPEAN COINS FROM KYUSTENDIL REGION

Andrei Tonev

Summary

The present publication makes a review of ten coin hoards from the region of Kyustendil, which have come in circulation in 14th-17th cc. and include West European coins.

The earliest findings consist exclusively of coins of Venice - 14th-17th cc. and the latest ones belong to Austria-Hungary, Spain, France, Italy, etc.

The coins from these hoards describe intensive commercial relations in this region, as well as some impetuous events happened in 14th-17th cc.